

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET FÖRARM I TINGSRYDS KOMMUN

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL.....	3
1. Syftet med reservatet.....	3
2. Administrativa data.....	4
3. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning.....	5
4. Områdets bevarandevärden.....	6
4.1. Natura 2000.....	6
4.2. Geovetenskapliga värden och förhållanden	6
4.3. Terrestra värden.....	6
4.4. Limniska värden	7
4.5. Kulturhistoriska värden.....	7
4.6. Friluftsliv.....	7
4.7. Anläggningar.....	8
5. Genomförda inventeringar och dokumentation.....	8
PLANDEL	9
5. Skötselområden.....	9
5.1. Bevarandemål för hela området	9
5.2. Generella riktlinjer och åtgärder för hela området.....	9
5.3. Skötselområden.....	10
6. Jakt och fiske.....	14
7. Bränder, storm, översvämningar, insekts-/svampangrepp.....	15
8. Barnperspektivet.....	15
9. Utmärkning.....	15
10. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	16
11. Förvaltning, tillsyn och uppföljning.....	17
12. Bilagor	17
a. Skötselplanekarta.....	18

Foto på framsida: De sista brukarna August och Edla Martina slipar lien (början av 1960-talet).

BESKRIVNINGSDDEL

1. SYFTET MED RESERVATET

Syftet med reservatet är att:

- bevara och restaurera öar med löv- och tallrik blandskog och dess växt- och djurliv.
- skogen ska vara naturskogsartad genom att vara varierad och flerskiktad med inslag av gamla träd, grova träd, ihåliga träd, grov multnande stående och liggande ved i olika nedbrytningsstadier.
- området har med sin närhet till vatten och sina öar, holmar och grunda vikar stort värde för fågellivet.
- att det rörliga friluftslivet ska ges möjlighet till naturupplevelser under förutsättning att det inte påverkar naturvärdena negativt.

Syftet uppnås genom att:

- områdets naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och olika typer av exploatering.
- områdets skogar i huvudsak får präglas av naturliga processer. Bestånd påverkade av skogsbruk restaureras för att utvecklas mot naturskog, gran begränsas och livsmiljöer kan nyskapas för att gynna skyddsvärda växter och djur.
- lämpliga åtgärder vidtas för att främja upplevelsevärdena.

2. ADMINISTRATIVA DATA

Tabell 1. Administrativa data

Naturresevatets namn	Förarm
NVR-id	1113209
Kommun	Tingsryd
Län	Kronobergs län
Socken	Urshult
Natura 2000-område	Nej
Lägesbeskrivning	Förarm ligger ca 10 km norr om Urshults tätort och 20 km nordväst om Tingsryds tätort.
Centrumkoordinater (SWEREF99TM)	X: 486563, Y: 6275625
Kartblad Index 100 km	62E
Naturgeografisk region	12a SÖ Smålands skog-/sjörik slätt
Huvudsaklig objektkategori	Lö, Övrig lövskog
IUCN-kategori	Ia, Strikt naturresevat (Strict Nature Reserve)
Ägarkategori och fastigheter	Privat, Fårarm 1:2 och Fårarm 1:3
Areal	Totalareal: 478 hektar varav 47 hektar landareal (Enligt KNAS) och 431 hektar vattenareal (Enligt KNAS)
Förvaltare av naturresevatet	Länsstyrelsen i Kronobergs län

Tabell 2. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Naturtyper	Lövskog, tallskog, mosaikartad blandskog, kärr- och strandmiljöer, sjö.
Strukturer	Gamla träd, multnande ved, lämpliga boträd för rovfåglar, grunda strandmiljöer.
Arter	Vedlevande insekter, kryptogamer, fågelliv.
Friluftsliv	Naturupplevelser i skog och vid vatten. Ostördhet.

Tabell 3. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden (KNAS) och enligt bevarandemålen.

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
Tallskog	2,7	9,0*
Granskog	6,3	0
Barrblandskog	1,7	0
Barrsumpskog	0,8	0,8
Lövblandad barrskog	10,1	14,2*
Triviallövskog	3,0	5,0**
Ädellövskog	3,0	5,0**
Triviallövskog med ädellövinslag	0,2	6,2**
Lövsumpskog	0,1	0,1
Ungskogar inklusive hyggen	12,4	0
Öppen våtmark	6,2	6,2
Sjöar och vattendrag	431,1	431,1
Övrig öppen mark	0,4	0,4
SUMMA	477,9	477,9
Varav produktiv skogsmark	40,3	40,3

* Ungefärlig uppskattning av framtida fördelning mellan ren tallskog och lövblandad tallskog

** Ungefärlig uppskattning av framtida fördelning mellan olika typer av lövskog

3. HISTORISK OCH NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Ön Förarm benämns som Fårarm på moderna kartor men Förarm är det namn som används av de som bor i trakten. Förarm har varit bebodd sedan mycket lång tid (se nedan under Kulturhistoriska värden). Under senaste århundrandet har två gårdar funnits på ön. Kring gårdarna som ligger i sydvästra delen av ön finns ett omland med nedlagda åkrar och ängar. Även stor del av den norra udden var ängsmark vid laga skifte (1876). Övriga delar har främst använts som utmarksbete. Även Risö har använts för bete. På central delarna av Förarm har utdikning och kultivering av torvmarker skett under en period under 1900-talet. Jordbruk och djurhållning på ön är nedlagt sedan ca 40 år.

Idag finns två mangårdsbyggnader som används som fritidshus och ett antal uthus samlade i den sydvästra delen. Norr om dess, utmed västra stranden, finns två mindre sommarstugor. Sista permanentboende flyttade 1969.

Bebyggelsen som beskrivs ovan ligger utanför naturreservatet.

4. OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN

4.1. NATURA 2000

Området ingår i dagsläget inte i Natura 2000-nätverket.

4.2. GEOVETENSKAPLIGA VÄRDEN OCH FÖRHÅLLANDEN

Sjön Åsnen ligger på den sydsvenska urbergsslätten och terrängen är flack. På SGU:s geologiska karta från 1875 anges att berggrunden på ett ställe på östra sidan av Förarm där berg går i dagen består av s.k. ”hälleflinta” vilket är en äldre benämning på en deformerad mycket finkornig ryolit med liknande egenskaper som flinta, därav namnet. De lösa jordlagren är främst morän, i vissa delar mager och ursvallad till sten- och blockfält efter att Åsnen genom tiderna efter senaste inlandsisen haft olika nivåer. Stränderna är över lag steniga och blockrika. På några ställen har is och vågsvall skapat tydliga strandhak. Utanför haket ligger ett mer eller mindre tydligt strandplan.

Torvmarker finns dels i viken Långavik och söder därom på Förarm. På centrala delarna av Förarm finns också torvmark som har dikats ut och odlats (nu igenväxta). Övriga landvinningar efter sänkningen finns också på flera ställen i form av strandkärr utmed stränderna.

4.3. TERRESTRA VÄRDEN

På Förarm, Risö och omgivande öar finns skog med mycket tall och björk i varierande ålder och med inslag av ek, bok, asp, gran, al, m.m. Kring gårdarna finns lövskogar med ek, lind, björk, lönn, ask, alm, fruktträd, m.m. Buskar som hagtorn, olvon, en, slån m.m. finns också. I ett långsmalt stenomgärdat parti ca 100 m norr om gårdarna finns ren lind- och ekskog. I ett område nära stranden norr om de små fritidshusen finns ett område med många grova aspar. På några platser i sydöstra delen finns fortfarande öppna gläntor kvar på före detta åkrar och hagmarker.

På Förarms uddar finns bitvis äldre talldominerade skogar. På de två norra uddarna fanns flera äldre barrdominerade bestånd som blåste ner vid stormen 2005 och som upparbetades och kördes ut med pråm. På dessa marker finns idag en tät, likåldrig björkungskog. Utöver det finns, särskilt utmed stränderna, äldre grova och senvuxna träd av främst tall men också av lövträd.

På Risö har ingen avverkning skett på senare tid. Skogen är naturligt flerskiktad och olikåldrig med mycket död ved. Mycket död ved tillkom vid stormen 2005.

De stora ostörda delarna av öarna har stort värde för fågellivet redan idag och värdena kommer att öka i takt med att andelen grova träd ökar. Området har med sitt läge i direkt anslutning till naturreservaten Utnäsuddens övärld och Grytö, samt många naturreservat och planerad nationalpark i angränsande västra delen av Åsnen, goda förutsättningar att bevara stora naturvärden.

4.4. LIMNISKA VÄRDEN

Åsnen ligger i den nedre halvan av Mörrumsåns avrinningsområde. Åsnen är en stor, grund och flikig sjö. Bottnen täcks av mer eller mindre mäktiga gyttjesediment, men är i stora delar mycket rik på stenar och block. Åsnens ursprungstillstånd näringsfattigt och brunfärgat. Markanvändning och olika former av verksamhet har dock förändrat vattenkvaliteten från den ursprungliga, främst att det idag är för höga näringsvärden. Sjön Åsnen anses ha en god status avseende försurning d.v.s. är inte märkbart försurad. Sjön är till viss del kalkningspåverkad av kalkning som utförts i sjöns tillrinningsområden. Enligt klassificeringen av naturtyper inom Natura 2000 är sjön av typen ”ävejestrandsjö” (3130).

Åsnen är sedan lång tid tillbaka sänkt (1830-talet) och påverkad av reglering. Ursprungliga öppna våtmarker i anslutning till sjön har blivit trädbevuxna efter sänkning. Å andra sidan har nya liknande våtmarker uppstått, bland annat utmed stränder på Förarm.

Gös och signalkräfta är utplanterad i sjön.

Det stora vattenområdet kring öarna Förarm och Risö har gott om småöar, skär, block och grunda bottnar med värde för många växt- och djurarter.

4.5. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Mellan gårdsbebyggelsen och sjön finns en stenåldersboplats, ca 400 m². Inom denna forn lämning har det iakttagits 3 flintavslag, 1 bit bränd slagen flinta och ett kvartsavslag. Enligt den äldre fornminnesinventeringen (år 1949) har i åkern söder om huset upphittats bearbetad flinta. Området kring befintlig gårdsbebyggelse är registrerad som medeltida bytomt. Äldsta namnbelägg i skriftliga dokument är från 1545. Det ovan beskrivna ligger utanför naturreservatet.

På öarna finns många odlingsrösen varav vissa kan vara äldre och tillhöra fornåkrar. I fornlämningsinventeringen finns dock inga fornåkrar beskrivna och registrerade på öarna.

I bland annat en artikel i hembygdsboken Urshultskrönikan berättas sägnen om hur en drake ruvade på en skatt dold i en grotta på Risö.

4.6. FRILUFTSLIV

4.6.1. Tillgänglighet

Hela Åsnen har stort värde för friluftslivet och har ett stort antal besökare på sjön, främst kanotister och fiskare. Denna ögrupp är i dag inte någon betydande besöksplats för rörligt friluftsliv med undantag för någon mindre ö där det finns tydliga spår av att rastning och eldning har skett.

Äldre brukningsvägar finns på de flesta delar av Förarm.

Gårdarna har anlagda hamnar vid stranden.

4.6.2. Slitage och störningar

Risken för slitage och störningar från det rörliga friluftslivet bedöms som liten.

4.7. ANLÄGGNINGAR

Naturreseptatet saknar anläggningar för friluftslivet.

5. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR OCH DOKUMENTATION

Lantmäteriet, 1876. Laga skifte över Förarm. Akt 07-URS-81.

Lantmäteriet, 1949. Ekonomiska kartan. Munkanäs J133-4E5h51.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1989. Kronobergs Natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län. Områdesbeteckning: Fårarm - Risö, 63 – 1v.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1999. Områden av riksintresse för naturvård i G län. Områdesbeteckning: NRO07024.

Skogsstyrelsen distrikt Kronoberg, 1994. Nyckelbiotopsinventering.

Riksantikvarieämbetets ”Fornsök”, 2016.

Länsstyrelsen i Kronobergs län; Lessmark, O. (2013). Åsnen – limnologiskt kunskapsunderlag för nationalparksbildande. ISSN 1103-8209, Meddelande nr 2013:02.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, Anders Larsson Ekokonsult AB (1980). Åsnenområdet, Botanisk-ekologisk dokumentation med förslag till naturvårdsåtgärder.

Projekt Fiskgjuse. Sondell, J. (2013). Inventering av fiskgjuse 2013. PM.

Länsstyrelsen i Kronobergs län (2009). Häckfågelfaunan i sjön Åsnen. Arbetsmaterial.

Länsstyrelsen i Kronobergs län; Nilsson, S. G. (1980). Häckfågelfaunan i sjön Åsnen.

Anders Björk. Förarm/Fårarms historia. PM.

Urultskronikan (utgivningsår okänt). Något om Jaen på Förarm och hans avkomlingar.

Landsmålsföreningarna i Uppsala, Helsingfors och Lund (1884). De svenska landsmålen och svenskt folklif. Tidskrift.

Naturvårdsverket (1989). Svenska våtmarker av internationell betydelse, Våtmarkskonventionen och CW-listan.

Naturvårdsverket (2016). Bearbetade uppgifter över naturtyper och markslag enligt KNAS. Metrias databas VIC Natur 2016-10-31.

NNK-Naturanaturtypskarteringen, 2015. Metrias fjärranalys enligt uppdrag av Naturvårdsverket. Obearbetad version.

Sveriges geologiska undersökning. Berggrundskarta.

Sveriges geologiska undersökning. 1875. Sveriges geologiska undersökning No 1, Skala 1:200 000. Bladet ”Huseby”.

PLANDEL

5. SKÖTSELOMRÅDEN

Naturreseptatet är indelat i 8 skötselområden (i vissa fall med tillhörande delområden), se skötselplanekartan (bilaga 2).

Tabell 3. Skötselområden

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Ädellövskog	1	4
2. Lövskog	2	13
3. Tall- och lövskog	1	23
4. Öppna kärr, strandkärr och sjö	1	438
5. Friluftsliv	-	-
SUMMA		478

5.1. BEVARANDEMÅL FÖR HELA OMRÅDET

Mål med denna skötselplan för hela området är att skogen ska bli äldre, att löv- och tallskog ska gynnas och skapa skog som är mer varierad. Spår av kulturlandskapet ska lyftas fram på lämpliga ställen.

5.2. GENERELLA RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER FÖR HELA OMRÅDET

Bryn och variation i övrigt får skapas genom punktinsatser som ringbarkning eller andra åtgärder som beskrivs under respektive skötselområde. Multnande ved, hålträd och savflöden ska aktivt skapas med olika metoder, t.ex. ringbarkning eller kapning till högstubbar. All död ved lämnas kvar inom området med undantag av det som anges om gran i skötselområde 2. Ved från vidtagna åtgärder får flyttas inom området, t.ex. till så kallade faunadepåer (samlingar med död ved). Även övriga träd som faller på olämpliga ställen får flyttas. Utsikt mot sjön får skapas på några lämpliga ställen vid stig eller rastplats.

Betesdjur av lämpligt slag får släppas på Förarm om resurser finns. Om boskap betar kan vindskydd och andra anordningar behövas och får då anläggas inom delar som är mindre känsliga för påverkan på naturvärden och landskapsbilden.

Förarm har en lång tradition av fruktodling kring gårdarna. Befintliga fruktträd ska därför värnas och nyplantering och ympning av lokala sorter, t.ex. Förarmsbergamott, får göras inom skötselområde 2 och sydligaste delen av skötselområde 1.

Kulturlämningar, till exempel fruktträd och odlingsrösen, får röjas fram och synliggöras.

Främmande träd och buskar ska tas bort, t.ex. druvfläder.

Fågel-, fladdermus- och insektsholkar samt boplattformar för fåglar får vid behov sättas upp.

Samrådsmöten mellan förvaltare och markägarna ska hållas vid behov.

Syftet att gynna ett rikt fågelliv ska uppnås med tyngdpunkt på öar och uddar i skötselområdena 3 och 4.

5.3. SKÖTSELOMRÅDEN

Skötselområde 1: Ädellövskog (4 ha)

Beskrivning

Lövskog med ett stort antal trädslag på mark som längre tillbaka varit inägomark men som sedan länge är skog. Sydöstra hörnet är ett stenigt område med lind och ek. I övriga delar finns i grupper eller blandat asp, ek, bok, björk, lönn, fruktträd, tall, m.m. I vissa partier har gran tagits ut efter stormen 2005.

Bevarandemål

Ädellövskogar och andra lövskogar alternativt med inslag av trädklädd betesmark. Sammansättningen av trädslag varierar inom området. Tall är ett värdefullt inslag där det förekommer. Gran förekommer mycket begränsat.

Skogar med stor andel gamla och grova träd samt träd i de flesta åldersklasser. I skogarna finns riklig tillgång på hålträd, stående och liggande multnande ved.

Skogen kan i mindre eller större delar vara av karaktären utmarksskog med inslag av vidkroniga träd, gläntor och buskskikt, t.ex. hassel, fruktträd, hagtorn, olvon, nypon och en.

Skötselåtgärder

- Vidkroniga eller grova träd ska gynnas genom att inväxande träd fällt eller dödas genom t.ex. ringbarkning. Även yngre träd får gynnas på detta sätt för att öka mångfalden av naturligt förekommande träd och buskar. Lind och ek gynnas framför andra trädslag. Alla levande fruktträd frihuggs. Bryn och gläntor ska bevaras eller skapas.
- I täta yngre trädgrupper kan utglesning göras för att skapa grövre och vidkroniga träd.
- Granföryngring röjs bort löpande vid behov.

Skötselområde 2: Lövskog (13 ha)

Beskrivning

Något magrare lövskog (jämfört med skötselområde 1) med främst björk med inslag av andra lövträdslag, gran och tall på före detta inägomark, bl.a. stenröjda åkrar.

I våtmark i norra delen av 2A har mossodlingar anlagts genom invallning. De växer sakta igen men bitvis mest med vide. Diken är kvar men har ingen avvattande funktion eftersom marknivån ligger under sjöns nivå.

Ett granbestånd finns i ett långsmalt område i södra delen av 2A (planterat) och ett annat utmed brukningsvägen nordost om östra bostadshuset i norra delen av 2B (totalt ca 1 ha).

Område 2B, Nabbudden, har historiskt varit utmark. Här finns många ekar. De är visserligen unga men alla är mycket vidkroniga och har stor naturvårdspotential. Några äldre ekar finns också. Stort inslag av småhällar, blockfält och rösen som gör skogen luckig.

Bevarandemål

Lövskogar alternativt med inslag av trädklädd betesmark. Sammansättningen av trädslag varierar inom området. Delar kan vara ren ädellövskog. Tall förekommer och är ett viktigt inslag. Gran förekommer mycket begränsat.

Skogar med stor andel gamla och grova träd samt träd i de flesta åldersklasser. I skogarna finns riklig tillgång på hålträd, stående och liggande multnande ved.

Skogen kan i mindre eller större delar vara av karaktären utmarksskog med inslag av vidkroniga träd, gläntor och buskskikt, t.ex. hassel, hagtorn, olvon, nypon och en.

Skötselåtgärder

- Granbestånd (2A och 2B) ska avvecklas så snart det är möjligt. Virket ska till stor del köras ut om det är ekonomiskt och praktiskt möjligt.
- Inväxande gran ska fällas/ringbarkas i hela område 2B. Några ”jättar” och enstaka granar sparas. Veden lämnas kvar.
- Vidkroniga eller grova träd ska gynnas genom att inväxande träd fälls eller dödas genom t.ex. ringbarkning. Även yngre träd får gynnas på detta sätt för att öka mångfalden av naturligt förekommande träd och buskar. Alla levande fruktträd frihuggs (se mer under ”Generella riktlinjer och åtgärder”). Bryn och gläntor ska bevaras eller skapas.
- I täta yngre trädgrupper kan utglesning göras för att skapa grövre och vidkroniga träd.
- Granföryngring röjs bort löpande vid behov.

Skötselområde 3: Tall- och lövskog (23 ha)

Beskrivning

Områdena är belägna långt från gårdarna och har historiskt sett varit utmarker som periodvis betats av boskap. Grandominerad gammal skog blåste ner i stormen 2005 och höggs och kördes ut. I dessa delar finns idag tät oröjd björkungskog. På kartan ingår av karttekniska skäl vissa öppna kärr och strandkärr (blå-randig markering) som ingår i skötselområde 4.

3A: I den centrala delen finns 90-årig tallskog. Strandskog med blandade trädslag av löv och tall. I övrigt mestadels björkungskog.

3B: I norra delen och utmed stränderna 100-årig tallskog. I blötare delar tall- och björksumpskog. Södra delen är björkungskog.

3C, Risö: Ön består i princip av två öar skilda av lövsumpskog. Norra delen består av gammal tallskog med inslag av björk och gran. Sydöstra delen något yngre blandskog av löv och barrträd, här är lägre andel tall. Hela ön har stort inslag av död ved. Fågelskyddsområde finns på en mindre udde på centrala delen.

Bevarandemål

Tall- och/eller lövdominerade blandskogar med stort värde för fågellivet. Sammansättningen av trädslag varierar över tid och inom områdena. Inslag av tall är karaktäristiskt och särskilt viktig och ska långsiktigt värnas i alla delar av skötselområdet. Utöver björk och asp värnas det inslag av bok och ek som uppträder naturligt. Andelen gran är liten.

Skogar med stor andel gamla och grova träd samt träd i de flesta åldersklasser. I skogen finns riklig tillgång på hålträd, stående och liggande multnande ved. På främst fastmark förekommer ljusöppna skogspartier som bl.a. gynnar insekts- och fågelliv.

Skötselåtgärder

- Utglesning av björkungskogar i 3A och 3B för att skapa variation.
- Naturvårdsbränning genomförs när behov och lämpliga förutsättningar finns. Risö är sannolikt det mest lämpliga att börja med. De små öarna bränns inte.
- Vidkroniga eller grova träd ska gynnas genom att inväxande träd fälls eller dödas genom t.ex. ringbarkning. Även yngre träd får gynnas på detta sätt för att gynna tall eller lövträd.
- Granföryngring röjs bort löpande vid behov.

Skötselområde 4: Öppna kärr, strandkärr, småöar och sjö (438 ha)

Beskrivning

Åsnen är sedan lång tid tillbaka sänkt (1830-talet) och påverkad av reglering. Ursprungliga öppna våtmarker i anslutning till sjön har blivit trädbevuxna efter sänkning. Å andra sidan har nya liknande våtmarker uppstått, bland annat utmed stränder på Förarm. Alla öppna kärr och strandkärr ingår i detta skötselområde även om de inte är detaljerat avgränsade på kartan (blå-randig markering).

Kärret i Långavik är till största delen bevuxen med pors. I delar av Långavik har det längre tillbaka funnit invallade mossodlingar. Pumpen drevs med vindkraft. Vallen syns tydligt på flygbild. Långavik har större djup till fast botten längst in i viken och är grundare i de yttre delarna.

Det stora vattenområdet kring öarna Förarm och Risö har gott om småöar, skär, block och grunda bottnar med värde för många växt- och djurarter. Vass och sävbälten förekommer.

Bevarandemål

Åsnen ska ha god ekologisk status och uppnå god kemisk status så att ett rikt växt- och djurliv kan finnas kvar och utvecklas i sjön. Småöar med kringliggande vattenområden ska bevaras och utvecklas så att de gynnar ett rikt fågelliv genom att erbjuda ostörda livsviktiga miljöer för häckning och födosök.

Öppna kärr och strandkärr har ett rikt växt- och djurliv.

Skötselåtgärder

- Röjning av kärr får ske om det bedöms ge naturvårdsnytta t.ex. för häckande fåglar.
- Skogen på de små öarna sköts enligt beskrivning under skötselområde 3.

Skötselområde 5: Friluftsliv

Beskrivning

Naturreseptatet är variationsrikt och ostört och erbjuder besökare naturupplevelser i stillhet. Området saknar idag anläggningar för friluftslivet.

Bevarandemål

För den som vill gå iland på Förarm kan befintliga brukningsvägar användas som strövstigar. Utmed stig kan informationsskyltar sättas upp när det bedöms lämpligt beroende på hur långt restaureringsåtgärder framskridit. Frågan om och i så fall när rastplats med eventuell eldplats ska iordningställas bör utredas i ett större sammanhang för sjön, eller del av sjön, för att göra prioritering av lämpligaste platser för rörligt friluftsliv ur ett större perspektiv. På de platser som iordningställs för eldning bör ved tillhandahållas. Friluftslivsanordningar ska vara i gott skick. På Risö och mindre öar görs inga anordningar för friluftsliv.

Skötselåtgärder

- informationsskylt om naturreseptatet sätts upp på lämpliga platser på främst Förarm.
- informationsskylt sätts upp om fågelskyddsområde på Risö.
- äldre brukningsvägar hålls öppna som strövstigar med eventuella lämpliga stigkompletteringar. Om stig i något parti behöver passera utanför naturreseptatet ska överenskommelse göras med fastighetsägaren.
- utmed stig får informationsskyltar om natur- eller kulturmiljövärden sättas upp.
- mindre rastplats får anläggas efter ytterligare utredning av förutsättningar och efter samråd med fastighetsägarna, t.ex. på norra eller södra udden av Förarm.
- mindre angöringsplats för kanot/båt får vid behov anläggas.
- Länsstyrelsens hemsida ska ha god information om området.
- gränsmarkering av området ska ske på land. I övrigt går gränsen i vatten.

6. JAKT OCH FISKE

Enligt föreskrifterna är det förbjudet att jaga fågel. Det är inte heller tillåtet att utfodra vilt eller anlägga åtel inom reservatet. Ett undantag är att saltsten för vilt får sättas upp. Det är inte tillåtet att bygga nya anordningar eller avverka träd men om behov finns kan jaktorn byggas och siktgata öppnas. I övrigt inskränker inte naturreseptatet rätten till jakt och fiske i området.

7. BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR, INSEKTS- /SVAMPANGREPP

Vid händelser som medför att stora mängder träd dör och/eller faller omkull vid t.ex. storm, insektsangrepp eller översvämning gäller följande: död ved lämnas inom området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde. Om dessa händelser medför mycket stora mängder ris och toppar får delar av dessa tas ut. Angrepp av insekter som riskerar att medföra betydande skada på grannfastighet kan åtgärdas genom borttransport, barkning eller motsvarande av gran.

8. BARNPERSPEKTIVET

Området ska genom information, stig och rastplats m.m. vara tillgängligt för både barn och vuxna.

9. UTMÄRKNING

Reservatsgränsen på land ska märkas ut vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att det går att se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller fastighetsägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt.

I vattenområde märks ingen gräns ut.

10. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 4. Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet, 1-3	Tidpunkt
2B	Fällning/ringbarkning av gran	1	Inom 3 år
3A och 3B	Utglesning av björkungskogar	1	Inom 3 år
1, 2 (, 3)	Gynna vidkroniga/grova träd, yngre efterträdare, fruktträd m.m. Skapa bryn och gläntor. Ta bort främmande arter. Se närmre beskrivning ovan.	1	Inom 5 år
1, 2	Utglesning i yngre trädgrupper	2	Inom 5 år
1, 2	Stenmurar m.m. hålls fria från träd och buskar	2	Inom 5 år och vid behov
2A och 2B	Avverkning av granbestånd	2	Inom 10 år
3C	Naturvårdsbränning	3	Inom 10 år
1, 2 (, 3)	Röjning av granföryngring	3	Vid behov
Förarm	Gränsmarkering	1	Snarast
Förarm	Information om reservatet	2	Inom 5 år
Förarm	Stig m.m. Utsikt mot sjön får skapas.	3	Inom 10 år

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

11. FÖRVALTNING, TILLSYN OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen är ansvarig för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Detta inkluderar dokumentation och uppföljning av utförda åtgärder.

Länsstyrelsen har även ansvar för den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken genom att övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Uppföljning av bevarandemålen ska ske i enlighet med en uppföljningsplan för länets alla skyddade områden som framöver kommer att fastställas av Länsstyrelsen.

Uppföljning av utförda åtgärder och av bevarandemålen ligger till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om bevarandemål och gynnsamt tillstånd uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

12. BILAGOR

2. Skötselplanekarta

